

FOTOGRAFISKE KRUSEDULLER

Anmærkninger til et Fag uden for Rangklasserne

AF HERMAN BENTE

For fyrretyve Aar siden var Fotografen endnu en Alkymist, som i et dunkeltrødt Rum besvor Aanderne og ved Hjælp af giftigt stinkende Vædsker paa mystisk Vis og med Kunstnersnilde fremtryllede Visitkortbilleder, som blev indsat i Familiealbums. De fleste Fotografer udstyrede sig derfor med langt Haar, Fløjlsjakke, Kunstnersløjfe og demonstrerede i deres Ydre Fætterskabet til Faust og Rembrandt.

En Storm af Nyopfindelser har siden da Aar for Aar flyttet Alkymien fra Fotografernes Mørkerum til Fabrikernes videnskabelige Laboratorier, Rullefilmen har gjort Kameraet til Konfirmationsgave i mindre Middelstandshjem, men Fløjlsjakkens Aand lever endnu hos visse Udøvere af Fotografien, Amatører saavel som Professionals.

Af Kunstmaleren er afledet Betegnelsen Kunstfotograf, en led Svindel, der dels ublufærdigt benyttes som Reklame, dels dækker over en lummer, men impotent Lidenskab for Penselføring.

Fotografien er en uhyre Faktor i vort daglige Liv og i Videnskabens Arbejde. Den har overtaget Portrættingen af Dagens Mand og Illustreringen af Døgnets Begivenheder. Med en Haandfuld Kodakbilleder tilflirter Bogholderen sig Opmærksomhed hos Pensionatets Skønhed, Politiet registrerer fotografisk Forbrydernes Sadelnæse og sammenvoksede Øjenbryn, og Stjerner, som Astronomen ikke kan øjne i den stærkeste Kikkert, tegner sig klart paa den fotografiske Plade. Røntgenbilledet afslører patologiske Tilstande i det menneskelige Legeme og Overmalinger af gamle Mestres Værker, det levende Billede kan følge en Kugles Flugt og Kolibriens Vingebeslag og nedsætte Tem-

poet, saa vi kan opfatte Bevægelsen. Men paa en af Broerne i København bor en Kunstfotograf, som i en Brochure med lokal Typografi og Bidrag af Viseforfatteren Jacob lefler for Kvarterets Husassistenter ved at fortælle, at han kan fotografere deres Sjæl; og han har Kolleger, der med nitidere Udstyr og større økonomisk Rækkevidde er Kære Ven med det brede Borgerskab, som i et Tandpastagrænser den højeste Udfoldelse af deres saakaldte Karakter og Fotografens bedaarende Kunst.

Men bør man egentlig gaa i Rette med Galanterihandleren paa Hjørnet, naar Imperiets Hofklub, den højeste Fornemhed blandt Amatører og Professionals Verden over, Videnskabens Borg for Fotografiens Dyrkere *The Royal Photographic Society of Great Britain*, der er saa fint, at Doktores paa begge Sider af Atlanten blærer sig med at kunne sætte *F. R. P. S.* efter deres Navn — naar dette Tempel for Udviklingen af Fotografiens Lære geraader i Ekstase en Gang aarligt under Diskussion om Kunsten i Fotografien, som Regel fordi en af dem, der maler med Vandfarve, *The Royal Society of Painters of Water Colours, R. S. P. W. C.*, har sluppet en lille billig Vind af Foragt over Fotografiens mekaniske Billedfremstilling?

Dette kræver en Forklaring. Amatørfotografer er lig Golfspillere og Laksefiskere en lukket Kaste, der vender en tilsyneladende aaben Favn ud mod Alverden, priser Sportens Herlighed og agiterer for Tilslutning, men hvor et lille Menighedsraad, formeret ved Knopskydning, sidder inde med Hemmelighederne og Magten. Kun under visse Betingelser: monstrøs Dygtighed og ydmyg Optræden, kan Professionals tilstedes Adgang,

Nogle Eksempler paa moderne Portrætfotografers Kunstværker. Lidt med bart, lidt med Tyll, som understreger det sjælfulde, godt med Forlorenhed. Det er den Slags lækre Konditorkager, man let kan faa Kvalme af. Og disse er ikke de værste.

dersom de skjuler deres beskidte Næver paa Ryggen. Der er fotografiske Amatørklubber overalt i Verden, og Forholdene er omtrent de samme alle Steder.

Nu maa man vel vide at skelne mellem Amatører (*Pictorialister*) og de af Amatørernedybt foragtede saakaldte sjap-snotters. Til Forskel fra dem, der bare morer sig, kalder de sig alvorligt arbejdende, og det er de alvorligste blandt de alvorlige, der altid er parate til at fare ud, naar den fotografiske Kunst omtales med Tegn paa manglende Ærbødighed, saasom Spørgsmaalstegn, Udraabstegn, etc.

De fornuftige er ligeglade og mere end tilfreds med, at de øver god Sport. Og set fra et sportsligt Standpunkt staar Fotografien fuldt paa Højde med anden Underholdning, saasom Filateli, Stuekultur (Siameserkatte) o. l.

Man behøver ingen haarfin Definition af Begrebet Kunst for at afgøre, hvorvidt Fotografien hører hjemme under Rubriken eller ej. Fotografiet falder for den simple Prøve at blive hængt op som Skilderi paa en Væg i en almindelig Stue. Dersom Billedet ikke har en eller anden personlig Tilknytning til Beboeren, taales det ikke.

Nogle af de berømteste fotografiske Pictorialister og Tusinder af deres Efterfølgere søger ved forskellige, fint udspekulerede Metoder, kemiske Behandlinger og inspireret Haandarbejde at camouflere den fotografiske Kvalitet i Billederne for at faa dem til at ligne andre Reproduktionsmetoder: Gravure, Radering, Sortekunst; men al Forfalskning er Juks, og selv det bedst camouflerede Fotografi taber aldrig helt den trivielle Forbindelse med Aktualiteten, der gør det uanvendeligt som Dekorationsgenstand.

Medens det ved et Kunstværk som Regel er ligegyldigt og ihvertfald uafgørende for Værdien, hvem Modellen er eller hvor Motivet er fra, taber Fotografiet Interessen uden disse Oplysninger, og det er da ogsaa Spørgsmaalene derom, der bringer Amatøren i Harnisk. Han forstaar, at her er det Kriterium, hvis Prøve hans Produkt ikke kan bestaa.

Mellem de rigtige Amatørfotografer træffer man, ogsaa herhjemme, fornuftige Folk: Universitetsprofessorer, Læger, Jurister, Ingeniører og fremragende Forretningsfolk, som har ladet sig fange ind af den Fortryllelse, Fotografien udøver baade

ved sin Teknik og ved sine Resultater. De arbejder en Række Aar, naar et vist Højdepunkt, hvorudover de ikke kan komme, og taber lidt efter lidt Interessen. Billederne kommer da ned i den Mappe eller Skuffe, hvor de hører hjemme sammen med Ungdomsvers og Kærestebreve, og minder engang imellem om en lykkelig Tid. Det er en Kendsgerning, at Amatørfotografer kun i rene Undtagelsestilfælde bryder sig om at gemme andre Billeder end dem, de selv har lavet. Ogsaa her viser det sig, at Interessen for det fotografiske Billede som saadant væsentlig er af følelsesbetonet Art.

Naar Fotografiet saaledes er sat paa den Plads, der tilkommer det som et sportsligt Resultat eller et Sentiment for den, det vedkommer, naar det er fastslaaet, at det, ved sin direkte Tilknytning til Fakta, i sig selv er uden kunstnerisk Interesse, maa man nøgternt indrømme, at kunstnerisk Smag og Forstaaelse ofte er en Betingelse for Frembringelsen af et godt Fotografi, og at Arbejdet dermed kan indebære en vis kunstnerisk Tilfredsstillelse.

Den Leg med Kunstfrembringelse, som siden Fotografiens Barndom har været drevet baade af fornuftige Folk og Fæhoveder blandt dens Udøvere, har heller ikke været omsonst. Amatørerne og de Professionals, som havde Tid og Interesse, lærte Billedfremstillingens Grundregler om Fladens Udfyldning, Linjeføring etc. — ingen har ført en saa doktrinær og grusom Justits med det gyldne Snits Fordringer som Amatørfotografer indbyrdes —, og der er uden Fusk fremstillet Tusinder og atter Tusinder af Fotografier, som samtidig med at tilfredsstille alle Krav til Billedopbygning ved deres Skønhed, Kraft eller Finhed virker overraskende og fortryllende paa enhver, der ikke véd, hvad Fotografien evner at yde — og det véd de fleste ikke.

Skønt en Del af de bedre og mere nøgterne Portrætfotografer kun af Hensyn til Reklamen og det traditionelle Publikums-snobberi tager Kunstens Navn forfængeligt, og skønt Fløjlsjakkernes langhaarede Troskyldighed egentlig burde fritage dem for en Tilrettevisning, de ikke forstaa, er

Eksempler paa Portrætfotografi fra 60erne. Roligt, enkelt, værdigt og traditionelt i bedste Forstand. Der er ikke Spor af Kunst ved dem, men des større Behag. Vore Dages Portrætmalere stiller deres Modeller op paa denne Maade. Hvorfor ikke Fotograferne?

Et delvis fotografisk Kunstværk af en alvorligt arbejdende Amatør. Det er ogsaa et alvorligt Billede: Underekspone- ring tilsat Fingerkløe, Sortkridt, Stub. Mellem Folk, der ikke fører fint Sprog, kaldes den Slags Øretævekubisme.

det vist bedst for dem, hvem det interesserer, at faa Fiktionen aflivet paa dette Punkt af Fremstillingen: Uden en god Model og uden et uindskrænket Herredømme over denne Model kan Portrætfotografen ikke arbejde efter kunstneriske Principper. Hans økonomiske Succes er afhængig af hans Evne til at behage Publikum, og Fru Hansen, der betaler for sin Nærværelse, skal meget have sig frabedt, at Fotografen underkaster hende en Psychoanalyse og søger at give Udtryk for hendes Karakter i de ti Minutter eller den halve Time, hvori hun anstrenger sig for at se saa yndig ud, som det er hende muligt.

Forlader man Sjælemaleriets Luftighed og holder sig til det rent billedmæssige: Stilling, Omgivelser, Belysning etc., vil Fru Hansen heller ikke hverken finde sig i eller være i Stand til at efterkomme de Instrukser, en Fotograf af kunstneriske Hensyn maatte finde sig foranlediget til at give hende. Hvad hun forlanger er

et idealiseret Billede af hende selv, og den Kunst, Fotografen kan udfolde, maa i de fleste Tilfælde indskrænke sig til en vis indsmigrende Veltalenhed i Barbergenren. Men det er jo ogsaa en Kunst, selv om det ikke er den, man mener. Kun med professionelle Modeller, med Skuespillere og med Folk, der er vant til offentlig Optræden, kan Fotografen vente at faa et Samarbejde i Stand, og kun de vil i givet Fald være i Besiddelse af tilstrækkelig Taalmodighed og Forstaaelse samt Evne til at fastholde en Pose eller et Udtryk, som bestemmes af mere eller mindre kunstneriske Intentioner.

Derfor er det, at Filmens Billeder som Regel staar saa langthøjere end selv de dygtige Portrætfotografers; thi det Rædselsherredømme, som Instruktør og Filmoperatør udøver over Aktørerne, og de

Kunstnerisk Tyveri. Et Fotografi, hvor Negativet er overtegnet og behandlet, saa at det oprindelige Billede næsten er forsvundet. Positivprocessen er Bromolje, et af de mest benyttede Medier til Forfalskning af den fotografiske Kvalitet.

Eks. paa Bromoljeforfalskning. Der er kun lidt tilbage af den fotografiske Ejendommelighed. Men det er heller ikke Meningen. Amatøren regner sig for større Kunstner, jo mindre hans Billede ligner et Fotografi. Dette skal ligne en Radering.

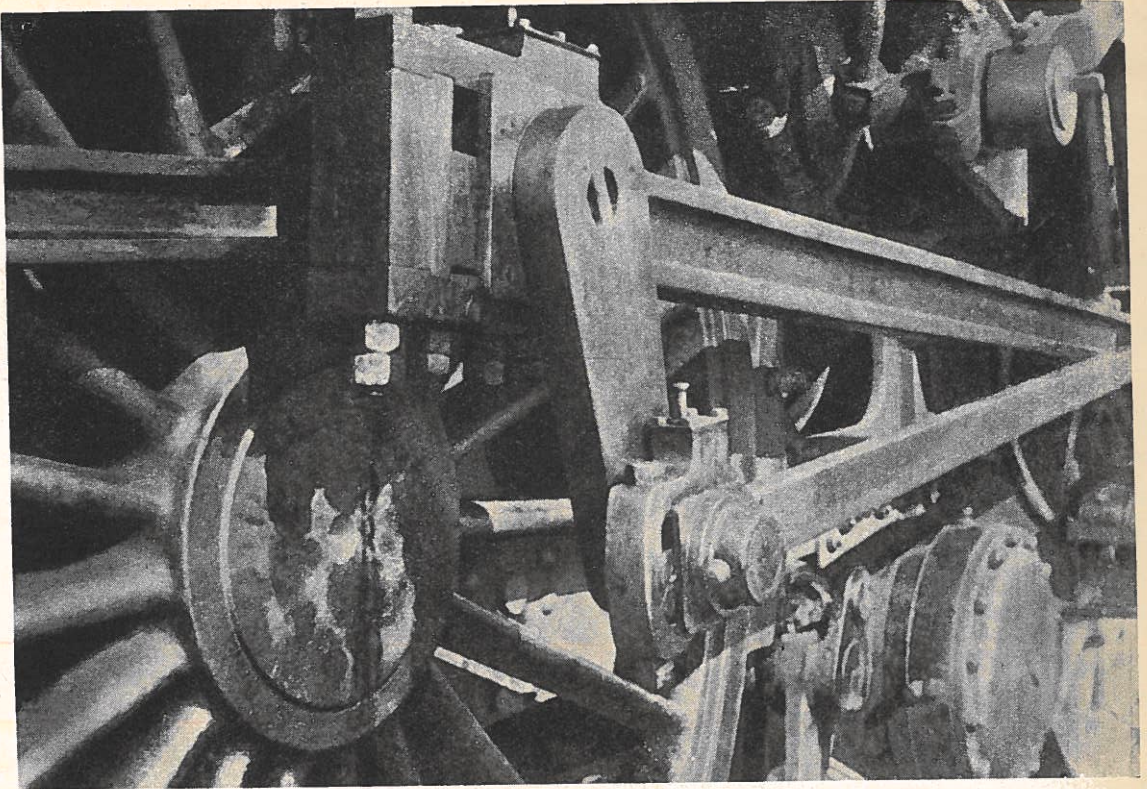
Midler, de besidder til Belysning og Stafage, sætter dem i Stand til at realisere Idéer, der er uigennemførlige for en Fotograf, som skal leve af at bortretouchere ti eller tyve Aar af Fru Hansens Ansigt, der selv efter Forskønnelsen vilde blive kasseret af enhver Filminstruktør — af Mangel paa Sjæl!

Fotograferne paa vore Bedsteforældres Tid havde det nemmere. De teknisk-kemiske Processer var ganske vist vanskeligere, men til en Fotografering gik Publikum som til en Højtid og med store Forberedelser, man var indstillet paa at „sidde“ for sit Portræt og at rette sig efter de givne Anvisninger. Her skulde der ske noget, som man ikke havde Forstand paa eller turde blande sig i. Der blev ikke taget et halvt Dusin Plader eller mere, som Kunden kunde vrage imellem, to—tre Plader var Højden, her var Billedet, og saadan saa man altsaa ud, naar man

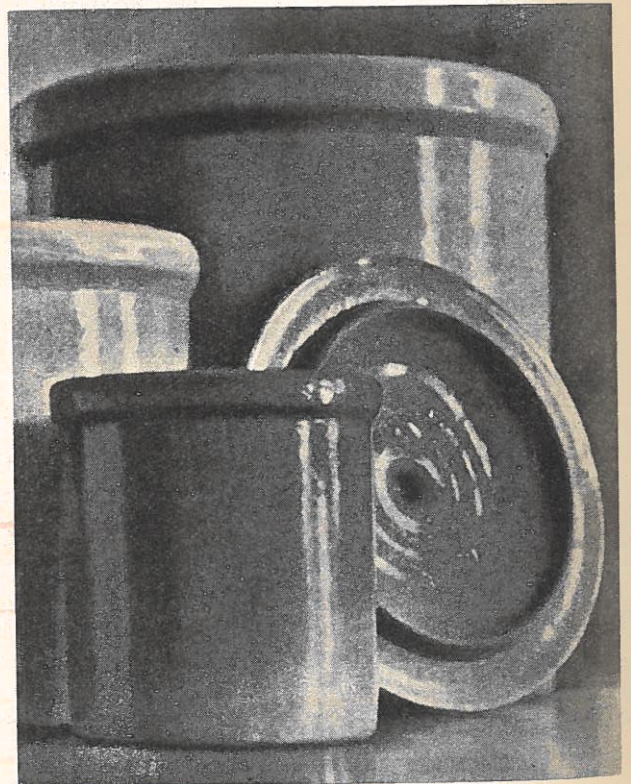
var fotograferet, det var uimodsigeligt, og man mukkede ikke, men bestilte sit Dusin Billeder. Og saa er Sagen den, at Fler-tallet af disse Billeder fra for et halvt til et helt Aarhundrede tilbage ejer en Skønhed og Værdighed, som man forgæves søger i vore Dages Fotografportrætter. Lange Eksponeringer var dengang paa Grund af Negativmaterialets ringe Lysfølsomhed en Nødvendighed, Modellen maatte derfor indtage en Stilling, hvori der var Hvile og en vis Stivhed, Arme og Hænder blev omhyggelig anbragt i Skød, paa Bord eller Stolens Armlæn, Hovedet støttedes af en Nakkeholder. Vore Dages forvante og utaalmodige Publikum kalder det et Torturkammer, men Resultatet var Billeder med en værdig og smuk Holdning. Den Ro i Ansigtstudtrykket, der, om den var fastholdt gennem en Øjeblikseks-

Ren Fotografi. Japansk Amatørbillede med Overførelse af japanske kunstneriske Traditioner, saaledes som man kender dem fra de japanske Træsnit, Enkelhed, smaa Midler, Glæde ved Linjevirkning og fint afstemte Tonovergange.

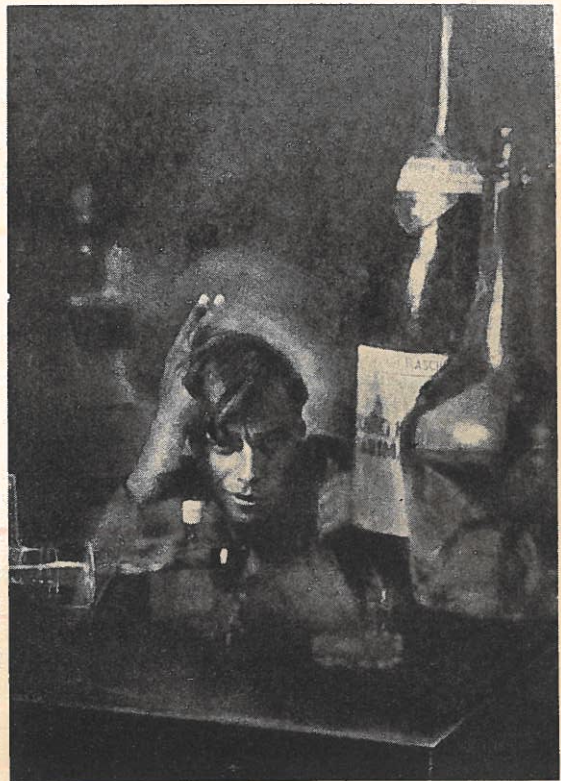
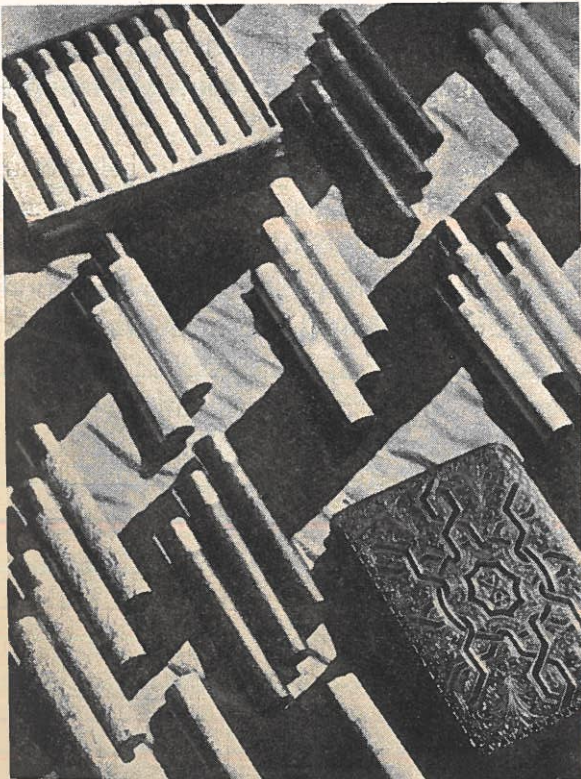
Ren Fotografi. Amatørbillede af Tyskeren Renger-Patsch, som har udført modstaaende Billede. Ved Valg af Standpunkt og Udsnit er der uden traditionelle Forbilleder opnaaet en billedmæssig Virkning, som giver et overordentlig Indtryk af Maskinens brutale Kraft. Det er ikke et Billede, man tilfældigt jasker sig til. Tusinde Bromoljekunstværker kan ikke veje det op.

Endnu et Par Eksempler paa, hvor virkningsfuld den kraftige Beskæring kan være i Fotografiet. Begge er Amatørbilleder. Tilhøjre et soft-focus Billede, hvis Opstilling giver Mindelser om yngre Maleres beskedne Motiver. Beskedent og virkningsfuldt.

Ren Fotografi. Amatørbillede. Øjebliksoptagelse ved kunstigt Lys under Arbejdets Udførelse. Det vilde være umuligt i Maleri eller med nogen anden Illustrationsform at opnaa den intime Redegørelse for Stoffet og Hændernes Arbejde. Den knappe Beskæring koncentrerer Opmærksomheden og giver god Balance i Billedet. En glimrende Reklameillustration.

T.v. moderne Reklamefotografi i kubistisk Form. Tilladelig Tilegnelse af Princip. Virkningen opnaaet ved Underlagets Linjer og haard Sidebelysning. T.h. tysk Afholdsplakat, fremstillet ved Dobbeltfotografering paa samme Negativ og Sammenstykning.

ponering, havde afsløret en stirrende Stivhed, fremkom gennem Sekunders Stilhed ved umærkelige Muskelbevægelser, som udjævnede Stivheden og frembragte et Middeludtryk, der havde langt flere Betingelser for at give en Karakteristik end de fleste Øjebliksoptagelser. I snævre engelske Amatør- og Fagfotografkredse har man i de senere Aar foretaget Eksperimenter med saadanne lange Eksponeringer, men kommercielt har Sagen selvfølgelig ingen Fremtid for sig. Det levende Billede vil i Løbet af faa Aar begynde paa at reformerede nuværende Portrætteringsmetoder. Muligheden af efter et Filmnegativ at foretage tilfredsstillende Forstørrelser tyve til tredive Gange lineært foreligger allerede.

Medens Portrætfotografien — selvfølgelig med hæderlig Undtagelse af en Del Udøvere, der ikke bejder til Massepopulariteten og ikke poserer som Kunstnere — stadig boltrer sig i Dekadencen og kun viser svage Tegn til Sanering, er der af den beskedne kommercielle Fotograf, som kun beskæftigede sig med simpel Gengivelse af Tingene, Haandværks- og Industrivarer, Maskiner, Interiører og Eksteriører, opstaaet en Afart af Illustratører, opelsket af den moderne Reklame. Efterhaanden som Fotografiens tekniske Hjælpemidler udvikledes, navnlig i Trit med de Krav, som den voldsomt fremfarende Filmindustri stillede, aabnede der sig Muligheder, dels for Ophævelsen af de Fejl i den fotografiske Gengivelse, der tyngede den kommercielle Fotografi endnu stærkere end Portrætfotografien, dels for Indførelse af andre Elementer til Fremhævelse, Glorificering og Dramatisering af den paagældende Genstand eller dens Anvendelse.

En gennemgribende Retouche af Fotografier af kommercielle Genstande, Lædervarer, Møbler, Metalgenstande, Ma-

skiner etc., var tidligere en Nødvendighed, men nu har den moderne tekniske Fotografi i Specialisters Hænder naaet en saadan Grad af Fuldkommenhed, at Retouche er overflødig. Og Optik af en Lysstyrke, man ikke kendte bare for fem Aar siden, giver i Forbindelse med de fra Filmen adopterede kunstige Belysningsmidler et Herredømme over Motivet og en Motivrigdom, der tidligere var utænkkelig.

I et af de senere Numre af et engelsk Reklameblad fortæller en Medarbejder om en Samtale om Plakater med en tysk Kollega, der med germansk Stædighed fremsatte sit Krav om Kunst. Kære Mand, svarede Englænderen, her er ikke Tale om Kunst, men om Reklame! Ogsaa den fotografiske Illustrator søger at bluffe sit Ophav ved i Skjortearmer med flad Haand at slaa sig for sit Kunstnerbryst. Og da selv Reklamefolk lader sig paavirke af Reklame, opnaar han sin Hensigt, og hans Kunstværker fordunkler nu og til Dels overflødiggør deres fattige Tekst. Say it with pictures! Photographs tell the story! Han engagerer skønne Piger, der har unormale Evner til at blotte Tænderne, og lader dem med hele Raden glinsende i Skæret af Lyskasteren pege paa en Tube Tandpasta, saa det kan give selv en Værtshusholder hygiejniske Anfægtelser; han afbilder en elegant ung Mand ifærd med at tænde en billig Cigaret, og smaa Kontorister føler sig som Grever, naar de forlanger det samme Mærke hos Cigarhandleren; en Whisky afbildes ikke gammeldags med Flasken paa en hvid Flade i det tomme Rum, men med Glas og Apollinaris, en halv-røget Cigar paa et Askebæger, Ryggen af en Stol anes i et Interiørudsnit, etc. Han opbygger Stilleben efter klassiske og borgerlige Forbilleder, han stjæler Mønstre fra Kubisterne, han ser Genstandene under urimelige Synsvinkler for at aflokke dem ny Charme og Effekt og bibringe Gen-

kendelsen et værdifuldt Moment af Overraskelse, og først og sidst leger han med Lys, oppe og nede, forfra og bagfra i alle Vinkler, kort sagt, han hersker enevældigt med Motivet, og ingen af Kunstens -ismer har saa mange Muligheder for at té sig tosset som denne Kameraets Heksemester, naar han har frie Tøjler.

Det sørger hans Arbejdsgiver Reklamen for, at han ikke har. Luksusbrancherne er Reklamens største Kunder, og Hovedhjørnestenen i den moderne Luksusreklame er Snobberi. Snobbernes Smag finder sit mest prægnante Udtryk i den moderne Portrætfotografi, og saa er Ringen sluttet, Portrætfotografien og Reklamefotografien danser stedbroderligt om det samme pyntede Juletræ.

Det, dergør Fotografien lidt misliebig, er den Feminisme, som klæber ved Portrætfotografens Virksomhed, noget i Retning af Ansigtssløftning og anden Skønhedspleje, samt den Paatrængenhed, som Pressefotografen nødvendigvis maa udøve, naar han følger Intervieweren og Reporteren, og endelig den Isolering og Mangel paa Føling med andre Fag, der er ejendommelig for Faget i dets Helhed. Det er hverken Haandværk, Industri eller Kunst. Navnlig Amatøren, der indgaaende har beskæftiget sig med Fotografien, føler denne Mangel paa Arbejdets Haandgribelighed. Han har lavet sit Billede, men har dog ikke lavet det; det er fremkommet gennem en Række kemiske Processer af noget, han har set eller arrangeret, og deri ligger ogsaa en Del af Undskyldningen for hans Trang til at fingerere ved det, for selv at faa mere Part i det. Han er sig i højeste Grad bevidst, at han er Mester for det, og med Rette, thi det er Motivet, Arrangementet, Udsnittet af det forhaandenværende, der er Billedet. Det er ikke Kameraet, men Manden bag Kameraet, det gælder. Han kan roligt overlade sit Motiv til den, der

ikke har Blik for at benytte det. Den Bemærkning, der ofte ledsager Forevisningen af et godt Fotografi, at det maa da være et glimrende Kamera, De har, er derfor ogsaa fuldkommen idiotisk. Alligevel kan Fotografen staa med en underlig illegitim Fornemmelse over for det Billede, han har fremstillet. Og der er unægtelig endnu et Irritament, dette nemlig, at et Barn kan staa og klatte med en Brownie og rent af Vanvare komme til at tage et godt Billede. Det hænder ganske vist ikke een Gang til, men det er saamænd sket, at en ulyksalig Tyro i de dertil indrettede Kredse er blevet noget nær verdensberømt paa en saadan Tilfældighed.

En Besynderlighed skal her anføres, at medens den faglige Portrætfotografi i høj Grad er erobret af Kvinder, findes der yderst faa kvindelige Udøvere af Amatørfotografien.

Paa Fotografiens nuværende Standpunkt er det vanskeligt at spaa om de Veje, Udviklingen vil gaa, men at den vil blive storslaaet, er sikkert nok. Fotografiet er den direkte Fortæller om Mennesker og Ting, Steder og Begivenheder, og det enkelte Billede kan, saavidt vi kan se, ikke slaas af Marken af levende Billeder eller Fjernsyn. Problemet Farvefotografien vil i en ikke fjern Fremtid blive helt løst og revolutionere mange af Fotografiens Omraader, navnlig de videnskabelige. Korrekt Farvegengivelse i levende Billeder (gennem Straalebrydninger i mikroskopiske Linser, der er indtrykkede i Filmens Bagside, i Forbindelse med synonyme Optagelses- og Fremførelsesfiltre) er allerede en Kendsgerning og vil fremkomme paa Markedet i Løbet af 1929.

De større tekniske Krav, der maa stilles til Fotografiens Udøvere, vil derfor ogsaa i stærkere Grad kalde paa Mænd med en solid Uddannelse, som vil hæve Faget op i en højere Anseelse.